

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleisten kirjastojen neuvoston lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Johdanto

Yleisten kirjastojen neuvosto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja toivoo, että esitetyt näkökohdat huomioidaan osana virastouudistusta.

Yleisten kirjaston neuvosto ymmärtää virastouudistuksen taustalla olevan tarpeen yhtenäistää ja selkeyttää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastorakennetta, sekä uudistuksen taustalla olevat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Lausunnonamme haluamme tuoda esille yleisten kirjastojen toiminnan kannalta keskeiset asiat, jotka on syytä huomioida osana virastouudistuksen kokonaisuutta. Lausuntonamme koskee Kansallisarkiston, Saavutettavuuskirjasto Celian ja Varastokirjaston yhdistymistä arkisto- ja kirjastotoimintaa hoitavaksi virastoksi.

Yhteistoiminta yleisten kirjastojen kanssa

Yleiset kirjastot ovat tehneet tiivistä yhteistyötä Varastokirjaston ja Saavutettavuuskirjasto Celian kanssa. Yleisillä kirjastoilla on edustus Varastokirjaston ja Celian johtokunnissa, ja pidämme tarpeellisena, että yleisten kirjastojen edustus säilyy jatkossakin. Vuoden 2023 tilastojen mukaan yleiset kirjastot välittivät 62,6 % Varastokirjaston lainoista kansalaisille, mikä korostaa

Varastokirjaston keskeistä roolia yleisten kirjastojen toiminnassa. Yleisten kirjastojen rooli Varastokirjaston ja Celian palvelujen välittämisessä on olennainen, joten edustuksellisuuden säilyttäminen on tärkeää.

Palvelujen maksuttomuus

Yleisten kirjastojen neuvosto korostaa, että Varastokirjaston palvelujen maksuttomuus yleisille kirjastoille on välttämätöntä. Yleisten kirjastojen varastointikapasiteetti on jo pitkään supistunut, ja vuonna 2024 toteutetun kokoelmakyselyn perusteella lähes kolmasosa kirjastoista suunnittelee varastoaineiston lisäkarsintaa tulevina vuosina. Laki yleisistä kirjastoista (29.12.2016/1492) velvoittaa kirjastot ylläpitämään uudistuvan ja monipuolisen kokoelman, sekä tarjoamaan tiloja oppimiseen, työskentelyyn, harrastamiseen ja kansalaistoimintaan. Varastokirjaston palvelut ovat mahdollistaneet kirjastojen tilojen tehokkaan käytön tarjoamalla keskitetyn varastointiratkaisun ja maksuttoman toimituksen. Maksuttomat palvelut tukevat kansalaisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja tiedollisia perusoikeuksia, sekä edistävät kulttuuriperinnön säilymistä. Varastokirjaston palvelulupaus puolestaan mahdollistaa sen, että aineisto on tarvittaessa nopeasti käytettävissä kaikkialla Suomessa. Maksullisuuden mahdollinen käyttöönotto heikentäisi yleisten kirjastojen palveluja merkittävästi. Vaikutukset kirjastojen kokoelmiin ja palveluihin olisivat mittavat, ja muuttaisivat yleisten kirjastojen toiminnan nykyisiä perusteita merkittävästi.

Virastojen nimeäminen

Yleisten kirjastojen neuvosto painottaa, että virastojen nimien tulisi kuvata selkeästi niiden tehtäviä. Erityisesti kirjastopalveluiden nimessä tulisi säilyä sana ”kirjasto”, jotta palveluiden luonne ja tarkoitus ovat helposti ymmärrettävissä myös kansalaisille. Celian palvelujen erityisryhmät, kuten lukemisesteiset, tarvitsevat selkeästi tunnistettavia palveluja. Varastokirjasto puolestaan palvelee laajasti kansalaisia organisaatioasiakkuuksien kautta. Nimen selkeys edistää palveluiden löydettävyyttä ja madaltaa kynnystä niiden käyttöön.

Varastokirjaston toimipaikan suhteen Yleisten kirjastojen neuvosto toivoo, että Varastokirjaston uudet tilat vastaavat toiminnan tarpeita ja mahdollistavat tehokkaan palvelun tuottamisen. On toivottavaa, että Varastokirjasto pääsee jatkamaan palveluaan mahdollisimman pian ja varmistamaan palvelujen jatkuvan saatavuuden kansalaisille.

Yleisten kirjastojen neuvosto